

Чи створює цифровий світ ще більший розрив у доступі до друкованих книг?

Programme for International Student Assessment

Чи створює цифровий світ ще більший розрив у доступі до друкованих книг?

- У 2000 році учні та учениці з поганими соціально-економічними передумовами повідомили, що вдома мали в середньому доступ до 133 книжок, що становить більше половини тієї кількості, до якої мали доступ учні з гарними соціально-економічними передумовами. У 2018 році учні першої категорії повідомили, що мали доступ до 107 книжок, що становить уже приблизно половину того, про що повідомили учні другої категорії.
- У 2018 році підлітки, які повідомили, що читають книги «частіше в паперовому форматі», мали вдома доступ до 195 книг у середньому. 15-річні, які повідомили, що читають «однаково часто як у паперовому форматі, так і на цифрових пристроях», мають удома 179 книг, тоді як ті, хто повідомив, що читають книги «частіше на цифрових пристроях», мають удома 131 книгу. Їхні однолітки, які повідомили, що вони «нечасто або ніколи не читають книжки», мають удома в середньому 113 книг.
- Порівняно з підлітками, які нечасто або ніколи не читають книжки, їхні однолітки, які частіше читають книжки в паперовому вигляді, отримали на 49 балів більше за тест із читання PISA-2018 після врахування соціально-економічного профілю учнівства і шкіл, а також статі. Учні та учениці, які частіше читають книги на цифрових пристроях, мають відповідну перевагу у 15 балів.
- Результати дослідження PISA-2018 показують, що в середньому учні та учениці, які однаково часто читають друковані книги та книги на цифрових пристроях або частіше в паперовому форматі, повідомили, що отримують більше задоволення від читання, ніж ті, хто частіше читає книги на цифрових пристроях. Ця різниця дорівнює 0,5 індексного пункту (що еквівалентно 0,5 стандартного відхилення індексу) навіть після врахування соціально-економічного профілю учнівства та шкіл, а також статі.

За останні два десятиліття читання все більше переміщується з паперу на екрани. З поширенням цифровізації зростає занепокоєння щодо різниці в доступі до нових типів ресурсів між учнівством із гарними й поганими соціально-економічними передумовами. Результати PISA-2018 показують, що за останні 10 років соціально-економічні відмінності в доступі до цифрових ресурсів удома зменшилися. Наприклад, у 2009 році в середньому по країнах ОЕСР 97% підлітків із гарними передумовами та 75% їхніх однолітків із поганими передумовами повідомляли, що мали доступ до інтернету вдома. Соціально-економічний розрив у 22 відсоткових пункти скоротився до 5 відсоткових пунктів за наступні 10 років. У 2018 році 99% учнівства з гарними передумовами та 94% їхніх однолітків з поганими передумовами повідомили, що мають доступ до інтернету вдома¹. Як щодо доступу до більш традиційних видів ресурсів, таких як друковані книги? Результати дослідження PISA-2018 показують, що учні та учениці з поганими передумовами не наздоганяють їхніх однолітків з гарними передумовами, коли йдеться про доступ до друкованих книг вдома. А ці ж самі результати

разом з іншими дослідженнями підтверджують, що доступ до культурного капіталу, такого як книги, є сильним провісником успішності учнівства. У середньому по країнах ОЕСР підлітки, які повідомили, що мають удома доступ до понад 100 книжок, набрали на 44 бали більше із читання, ніж ті, хто повідомив, що мають доступ до 100 або менше книжок удома, навіть з урахуванням рівня освіти та професії їхніх батьків². Хоча наслідки цього постійного розриву необхідно вивчити, ця аналітична записка привертає увагу зацікавлених сторін у сфері освіти до цього питання та надає докази для обговорення справедливості в освіті.

Соціально-економічна прірва, відображена в кількості книг удома, існує з 2000 року по 2018 рік

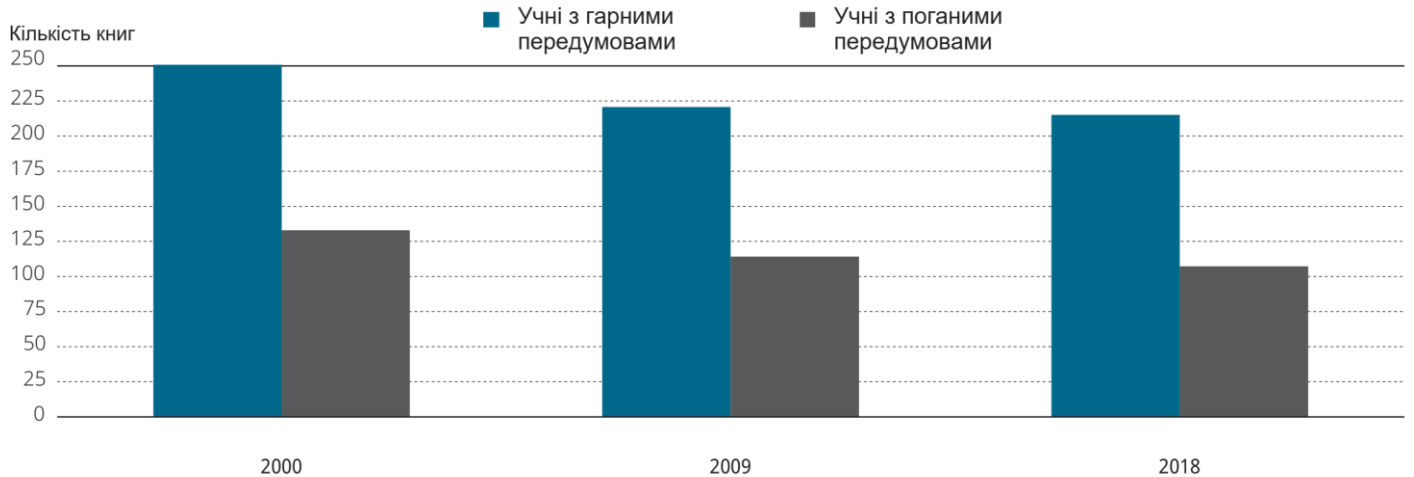
У середньому в країнах ОЕСР учні та учениці з гарними та поганими передумовами повідомили, що мали доступ до меншої кількості книжок удома у 2018 році порівняно з 2000 роком, причому соціально-економічне становище учнівства вимірювалося за їхніми відповідями про достаток їхніх сімей та домашні освітні ресурси.

Протягом цього 18-річного періоду соціально-економічний розрив у доступі до книжок удома не зменшився. У 2000 році учні та учениці з гарними передумовами повідомили, що мали доступ до 250 книг, а їхні однолітки з поганими

передумовами повідомляли, що мають доступ до 133 книг, що становило більш ніж половину того, про що писали перші. У 2018 році 15-річні з першої категорії повідомили, що мали доступ до 215 книжок, натомість другі написали лише про половину цієї кількості – 107 книг.

Зміна кількості книг удома між 2000, 2009 та 2018 роками, сімейним багатством і домашніми освітніми ресурсами

Згідно зі звітами учнівства, середній показник по країнах ОЕСР – 31

Примітки: відмінності між учнями та ученицями з гарними та поганими передумовами для кожного циклу є статистично значущими.

Учні вважаються такими, що мають гарні соціально-економічні передумови для навчання, якщо вони належать до 25% учнівства з найвищими середніми значеннями індексу достатку сім'ї та індексу домашніх освітніх ресурсів у їхній країні чи економіці, а класифікуються як ті, що мають погані соціально-економічні передумови, якщо їхні значення належать до 25% найнижчих у їхній країні чи економіці.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2018, таблиця 7.

У Німеччині та Нідерландах учні та учениці з гарними передумовами для навчання повідомили, що мали доступ до практично однакової кількості книжок удома між 2000 і 2018 роками, натомість їхні однолітки з поганими передумовами повідомили про набагато менше книг удома у 2018 році, ніж у 2000 році – на 23% менше книг у Німеччині та на 33% менше в Нідерландах. Відповідно, соціально-економічний розрив у доступі до книг у цих країнах збільшився. Інша тенденція в Чилі та Мексиці, де соціально-економічний розрив зменшився, оскільки підлітки з поганими передумовами повідомили, що у 2018 році вони мали більше книжок удома, ніж у 2000, натомість учнівство з гарними передумовами повідомило, що мало доступ до меншої кількості книжок удома у 2018 році, ніж у 2000³.

Кількість книжок удома пов'язана зі звичним способом читання учня / учениці

У дослідженні PISA-2018 15-річних запитали, якою мірою наступні твердження найкраще описують те, як вони читають книги: «Я нечасто або ніколи не читаю книги»; «Я частіше читаю книги в паперовому форматі»; «Я частіше читаю книги на цифрових пристроях» (наприклад, електронна читалка, планшет, смартфон, комп'ютер); і «Я однаково часто читаю книги в паперовому форматі та на цифрових пристроях». У середньому по країнах ОЕСР 35% підлітків відповіли, вони нечасто читають книги або ніколи не читають книги; 36% відповіли, що частіше читають книги в паперовому форматі; 15% повідомили, що вони частіше читають книги на цифрових пристроях; а 12% відповіли, що однаково часто читають книжки в паперовому форматі та на цифрових пристроях.

Понад 40% учнів та учениць у Гонконгу (Китай), Індонезії, Малайзії, Китайському Тайбеї та Таїланді повідомили, що частіше читають книги на цифрових пристроях. На відміну від них, у Японії, Кореї, Словенії та Туреччині понад 45% підлітків повідомили, що читають книжки на папері частіше, ніж на цифрових пристроях⁴.

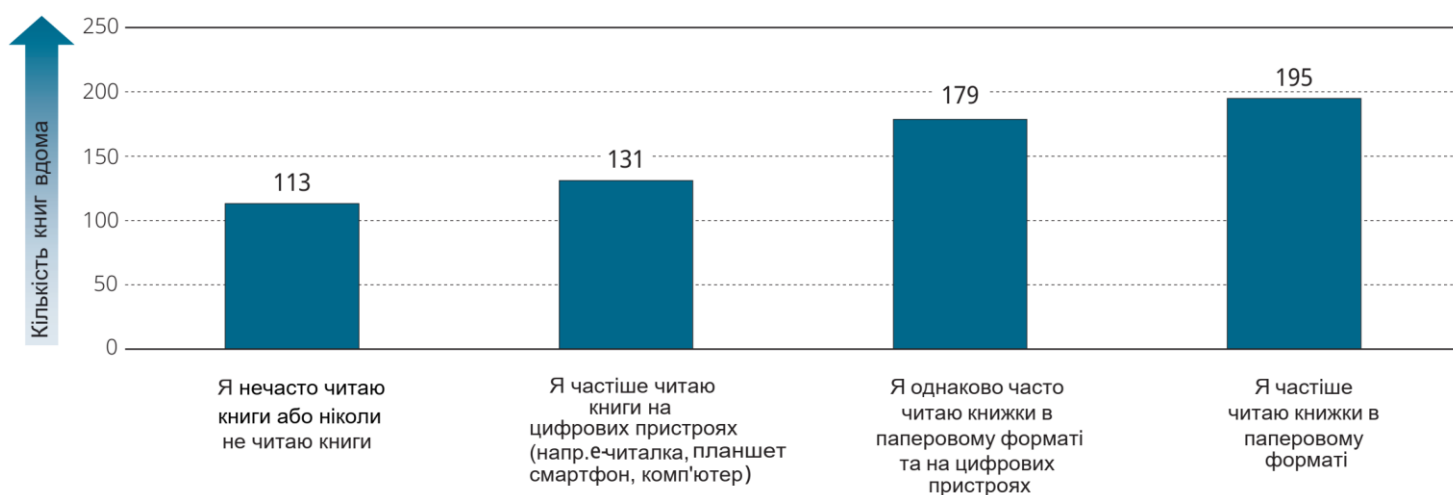
У середньому по країнах ОЕСР учні та учениці, які повідомили, що читають книги «частіше в паперовому форматі» або «однаково часто в паперовому форматі та на цифрових пристроях», як правило, мають більше книжок удома, ніж ті, які відповіли інакше. У середньому по країнах ОЕСР 15-річні, які повідомили, що читають книги «частіше в паперовому форматі», мають удома 195 книг, а ті, які повідомили, що читають «однаково часто як у паперовому форматі, так і на цифрових пристроях», мають удома 179 книг. Їхні однолітки, які повідомили, що читають книги «частіше на цифрових пристроях», мають удома в середньому 131 книгу і ті, хто, що вони «нечасто або ніколи не читають книги», мають удома 113 книжок⁵.

Навіть після врахування соціально-економічного профілю учнівства, підлітки, які читають книжки на папері або збалансовують час читання між паперовими та цифровими, як правило, мають більше книжок удома, ніж ті, хто повідомив, що читають книги частіше на цифрових пристроях. Це означає, що зв'язок між кількістю книжок удома та переважаючим способом читання книг, який ми спостерігаємо, не повністю зумовлений соціально-економічним профілем учня / учениці.

На основі таких перехресних даних, які дає PISA, неможливо зробити висновок, чи є певна кількість книжок удома передумовою для того, щоб підлітки віддавали перевагу читанню книг у паперовому форматі. Учні або учениць, які мають удома більше книг, можна заохочувати читати книжки в паперовому форматі. Ті, хто любить читати книги в паперовому форматі, можуть тримати більше книг удома. Обидва висновки вони можуть бути правильними.

Кількість книг і формат читання

Середній показник по країнах ОЕСР

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2018, таблиця 4.

Учні та учениці, які читають паперові книжки або розподіляють час на читання між паперовими та електронними книгами, як правило, краще виконують тест PISA із читання та повідомляють, що вони отримують від читання більше задоволення

Результати PISA-2018 показують, що сильні читачі, які отримали вищі результати за тест із читання PISA-2018, використовують цифрові технології, але це залежить від того, для чого вони призначені.

Сильні читачі часто використовують цифрові пристрої, щоб читати інформацію, наприклад новини, або переглядати інтернет для виконання шкільних завдань⁶. А коли мова заходить про книги, то сильні читачі, навпаки, як правило, віддають перевагу паперовим книгам або збалансовують час читання між паперовим і цифровим форматом. Іншими словами, учні та учениці, які повідомили, що читають паперові книги або збалансують свій час читання між паперовими та цифровими книгами, як правило, досягають вищих результатів у читанні, ніж їхні однолітки, які повідомили, що читають книги на цифрових пристроях або ніколи не читають книги або роблять це рідко.

Успішність із читання та формат читання

Різниця між 15-річними, які читають книги певним чином, і тими, хто «нечасто читає книги або ніколи не читає книги», середній показник по країнах ОЕСР

- До врахування соціально-економічного профілю¹ унівства та шкіл, а також статі
- ◆ Після врахування соціально-економічного профілю унівства та шкіл, а також статі

1. Соціально-економічний профіль вимірюється PISA-індексом економічного, соціального та культурного статусу (ESCS).

Примітка: усі значення є статистично істотними.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2018, зі звіту «21st-Century Readers» («Читачі 21-го століття»), малюнок 4.6 і таблиця 4.16.

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934239933>

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934240674>

Учні та учениці, які читають книжки на папері або розподіляють час на читання між паперовими та цифровими книгами, повідомили, що їм подобається читати більше, ніж іншим одноліткам, у тому числі тим, які повідомили, що рідко або ніколи не читають книг, та тим, які читають книги на цифрових пристроях. PISA-2018 питала 15-річних про ступінь згоди («зовсім не згоден/-на», «не згоден/-на», «згоден/-на», «повністю згоден/-на») з декількома твердженнями щодо їхнього ставлення до читання: «Я читаю, лише якщо потрібно»;

«Читання – одне з моїх улюблених захоплень»; і «Я читаю лише для того, щоб отримати потрібну мені інформацію». Відповіді підлітків на ці запитання були узагальнені в індексі задоволення від читання⁷. Середні результати в країнах ОЕСР показують чіткий зв'язок між читанням друкованих книг і задоволенням незалежно від того, читають учні та учениці однаково часто книги в паперовому форматі та на цифрових пристроях чи частіше в паперовому форматі.

Насолода від читання та формат читання

Різниця між учнями та ученицями, які читають книги таким чином, і тими, хто «нечасто читає книги або ніколи не читає книги», середній показник по країнах ОЕСР

1. Соціально-економічний профіль вимірюється PISA-індексом економічного, соціального та культурного статусу (ESCS).

Примітка: усі значення є статистично істотними.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2018, зі звіту «21st-Century Readers» («Читачі 21-го століття»), рис. 4.9.

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934239990>

Загалом, кількість книжок пов'язана як з успішністю підлітків у читанні, так і з їхнім задоволенням від читання. Аналіз показує, що ці відношення частково опосередковано пов'язані з тим, який в університетах поширений спосіб читання книг, і зв'язки все ще зберігаються навіть у кожному поширеному способі читання книг.	Наприклад, серед учнів і учениць, які частіше читають книжки в паперовому вигляді, у середньому по країнах ОЕСР, ті, які повідомили, що мають доступ до понад 100 книжок удома, набрали на 38 балів більше із читання, ніж ті, які повідомили, що мають доступ до 100 або навіть меншої кількості книжок удома, навіть після урахування рівня освіти та професії батьків ⁸ .
--	---

Узагальнення

Незважаючи на те, що більша частина світу стає все більш цифровою, не варто забувати про рівний доступ до друківаних книг. У той час як учні та учениці з поганими передумовами для навчання «наздоганяють» із точки зору доступу до цифрових ресурсів, їхній доступ до культурного капіталу, як-от паперових книжок удома, зменшився, а соціально-економічний розрив залишається постійним. Результати PISA-2018 також показують, що кількість книжок пов'язана з успішністю 15-річних у читанні та їхнім задоволенням від читання. Хоча наслідки соціально-економічного розриву в книгах удома потребують подальшого вивчення, ця аналітична записка привертає увагу зацікавлених сторін освіти до цієї постійної невідповідності, яка потенційно може призвести до зростання освітньої нерівності.

Примітки

1. Дивіться таблиці 1-3 для отримання додаткової інформації (покликання).
2. Дивіться таблицю 4 для отримання додаткової інформації (покликання).
3. Дивіться таблицю 7 для отримання додаткової інформації (покликання).
4. Див. Таблицю В.4.11 звіту «The 21st-Century Readers» (ОЕСР, 2021), <https://doi.org/10.1787/888934240674>.
5. Дивіться таблицю 5 для отримання додаткової інформації (покликання).
6. Див. Таблиці В.4.18 і В.6.16 звіту «The 21st-Century Readers» (ОЕСР, 2021), <https://doi.org/10.1787/888934240674>.
7. Індекс стандартизований, щоб мати середнє значення 0 і стандартне відхилення 1 для країн ОЕСР.
8. Дивіться таблиці 4 і 6 для отримання додаткової інформації (покликання).

За більш детальною інформацією

звертайтеся до: Міяко Ікеда (Miyako.IKEDA@oecd.org) та Джанніна Рек (giannina.rech@oecd.org)

Читайте також: OECD (2021), 21st-Century Readers: Developing Literacy Skills in a Digital World, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://www.oecd.org/publications/21st-century-readers-a83d84cb-en.htm>.

Подальший аналіз у Таблицях з 1 до 7 (покликання в першоджерелі).

Цей документ публікується під відповідальністю Генерального секретаря ОЕСР. Висловлені думки та аргументи, використані тут, не обов'язково відображають офіційні погляди країн-членів ОЕСР.

Цей документ, а також будь-які дані та карта, включені сюди, не завдають шкоди статусу чи суверенітету будь-якої території, делімітації міжнародних кордонів та кордонів та назві будь-якої території, міста чи району.

Статистичні дані для Ізраїлю надаються відповідними ізраїльськими органами та під їх відповідальність. Використання таких даних ОЕСР не завдає шкоди статусу Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі згідно з нормами міжнародного права.

Переклад: ШПАК Ю. О., методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти. **Науковий супровід і редактування:** ВАКУЛЕНКО Т. С., заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти, національний координатор PISA в Україні; ТЕРЕЩЕНКО В. М., начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти.

Co-funded by the
European Union